

Discursul D-lui Gheorghe Panu

rostit în ședința Senatului de la 12 Mai 1898 în chestia pronunțării ofițerilor din 1894

D. G. Panu. D-lor Senatori, interpellarea de azi are iarăși de obiect ceva retro-proiectiv, adică un act sau un fapt al fruntașilor liberali, printre cari d. Sturdza, d. Cantacuzino și cei-alții din timpul când erau în opozițiune, în chestiunea...

D. general Catargiu. Nu este exact, protestăm de pe acum toată majoritatea.

D. G. Panu. În act de protestare d-lui Catargiu; o primese, numai eu o condiționez ca, după ce a protestat, să nu mă mai întreprindă.

D. general Catargiu. De cite ori veți anunța ceva nădeavăr, vom interrupe.

D. G. Panu. Și de cite ori veți interrupe, să nu credet că n'am să vă răspund — și nu știu pe urmă cine are să se căiască, intrerupătorul său intreruptul.

D. general Catargiu. D-ta!
D. G. Panu. Dacă e un sistem ca să mă intrerupeți de a vorbi, fiți siguri că nu d-v. d-le Catargiu, aveți să mă împedeți de a vorbi.

D-lor, pentru ce fac această interpellare?

Pentru ca să se vadă o dată mai mult ceea ce a deosebit și deosebește pe fruntașii partidului liberal de fruntașii partidului conservator, — nu spun încă pe partidul liberal întreg, căci asupra acestui lucru mă voi explica mai pe urmă. Voi să arăt cu ce mijloace fruntașii liberali se servesc în opoziție pentru a ajunge la guvern și ce fac odată ajuns acolo.

În chestiunea aceasta acuzarea a fost formulată de un liberal convins de 30 de ani, d-l Costinescu...

D. Bistache. Renegat.

D. Gh. Panu. Cestiunea demisionării în masă a ofițerilor de cavalerie la 1894 nu era înmormintată, căci asemenea lucru nu se înmormintează nici trebuie, ci remăsese acoperită în vălul tăcerii, când nu mă de mult de cât acum două luni, d-l Costinescu pe care d-v. puteți să-l numiți renegat...

D. Valerian Urseanu. Cine l-a numit renegat?

D. C. Bostache. Eu l'am numit.

D. Valerian Urseanu. Protestez, d-le presedinte, contra unor asemenea cuvinte cari nu sunt parlamentare.

D. Gh. Panu. Puneți-vă de acord între d-voastră nu mie mi se cuvina să amestec în această certă de familie. D-l Costinescu cel întâiu l-a acuzat că sunteți renegați de la principiile liberale și d-v. la rîndul d-voastră îl întoaceți acuzarea.

Ia să vedem ce zice d-l Costinescu în chestia care mă ocupă într-o memorabilă discuțiune cu banca ministerială, în luna lui Martie anul acesta și să vedem cum formula d-sa acest lucru pe care eu l'am transformat în interpellare. Iată propriile sale cuvinte:

Este însă o chestiune pe care am pe suflet s-o spun, fiind că este o faptă rea între cele mai rele. Această discuțiune care și în timpul opozițiunii punea mîna pe ori ce, fără crutare, spre a face armă de luptă, a pus mîna pe nemulțumirea unui număr însemnat de bravi ofițeri de cavalerie, i-a încurajat într'un pronunțament sub formă de demisiune colectivă și i-a împins să persevereze în demisiune, promițindu-le negru pe alb, tipărit, că îndată ce va veni la putere le va reda și gradul și vechimea.

Ce s'a făcut cu această promisiune? O știți cu toți! Ea avem relațiuni am-cale cu unii din acești buni ofițeri; dar n'am cunoscut faptul de cit după ce s'a întimplat și atunci le am spus: faptul ce l'ați făcut este pe socoteala d-voastră; nu computați pe îndeplinirea promisiunii ce vi se da; veți fi înșelați. Ei însă nu m'au crezut pe mine ci pe d-neilor, carl le făceti promisiuni formale prin *Voința Națională*.

Ce s'a întimplat însă în urmă?
Promisiunea nu s'a ținut, și poate nici nu se putea ține; încredințati ofițeri fuseser înșelați; și atunci la cei mai amenințatori, la cei de care le era frică, într'un cuvînt, le-a dat cite o slujbuiță în judele departate, iar pe cei mai liniștiți i-au lăsat pînă astăzi pe drumuri, fără nici o ocupațiune, cu carieră sfărîmată, fără nici un viitor. (Aplause).

Iată care a fost urmarea acestei făpturi îndoite de rea, căci s'a întins o mină nesocotită asupra unei instituțiuni pe cari toți trebuie să o respectăm (Aplause), și după aceasta s'a dat o promisiune formală care nu s'a împlinit.

Iată o acuzare foarte gravă; banca ministerială actuală acuzată că a așțiat o mișcare militară și, ca culme, că le-a dat făgăduința ofițerilor de a-primi din nou în armată și prin urmare că i va respăli pentru actul de indisciplină!

Lucru negreșit foarte grav!

Lovitura era așa de bine îndreptată, că pentru un moment nimeni din cei acuzați n'a relevat-o, au fost înmormiriți de spaimă, și tocmai a doua zi unul din cei loviți și anume d. ministru de finanțe, Cantacuzino, a luat cuvîntul ca să protesteze — și a protestat în modul cel mai energetic. Să vedem cum a protestat și apoi vom examina ce valoare poate avea această protestare terzie.

Eată cum s'a exprimat d. Cantacuzino:

In ceea ce mă privește pe mine, personal, voiu spune cele ce urmează: primul dintre civili care a știut o vorbă despre ce ai de gînd ofițerul din cavalerie, cel dintîiu, că rog să remarcă, a venit într-o zi la mine și mi-a spus confidențial: iată ce se potrece; ce stat dai d-ta? Și statul

meu a fost să nu facă nimic și aceasta pentru un motiv de disciplină, căci armata trebuie să păstreze prestigiul țării față cu întreaga Europă. (Aplause). Să se știe că aci nu este o armată de bașibuzaci, ci este o armată națională, bine organizată și disciplinată, pentru apărarea țării; țara face pentru ea sacrificii, iar ea trebuie să fie înțeleaptă, patriotică și gata a se jertfi, dar nu gata la pronunțăminte. (Aplause prelungite).

Cînd am aflat că acei militari sînt absolut deciași să meargă înainte și să facă ceea ce au făcut și cînd am văzut citi ofițeri au demisionat și că i nu, atunci, cunoscînd lucrurile, a fost pusă în Voința Națională aceea informațiune cum că li se vor reda gradele cînd vom fi în pozițiune (Risete).

Nu aveți de ce rida.

D. Take Ionescu. Ba am de ce.

D. G. Cantacuzino, ministru de finanțe. Le datoram o consolatiune morală celor 13 sau 14 ofițeri pe nedrept loviți (Aplause din partea d-lui T. Ionescu).

Frumos, admirabil, dacă ar fi fost așa; dar dacă n'a fost așa? Și aveti să vedeți că n'a fost așa.

Faptele și actele făcute apoi de actualul ministru de finanțe, dovedesc că țirada cu armata națională, cu Europa care ne privește, sunt simple declarații pentru a se apăra astăzi. Căci, d-lor, este ușor să faci declarații de principii corecte *apurs coup*, adică atunci cînd nu ai nevoie a le călca, asemenea declarații nu au valoare. Oamenii de principii se cunosc în momentele cînd au interes de partid a le călca și totuși nu le calcă, le respectă.

Cînd ești la guvern, este ușor să faci declarații ca d. Cantacuzino: «disciplină armatei este lucrul cel mai sfînt». Dar meritul ar fi fost dacă actualul ministru de finanțe ar fi respectat acest principiu și nu s'ar fi amestecat în mișcarea militară la 1894, cînd era în opozițiune, cînd stătea greu politicește, d-sa și partidul.

Meritul este ca să fii în mare restricție politică și totuși să te ablii de a te servi ca de o armă de partid de chestii de acelea care atîng ordinea fundamentală a unui Stat. Acest lucru l'as fi dorit să l' vad de la d-voastră la 1894.

Cineva nu este sfînt numai fiind că se retrage în o pustietate — citiți viața sfinților și veți vedea.

Sfinții mai trebuie să reziste la tentațiuni, la poruncile diabolice, la apetiuriile rele, la ispitiurile diavolului care îi împing la păcate. Rezistat-ați d-voastră la tentația de a încuraja și alia pe ofițeri la nedisciplină? Nu, și o voi dovedi! Căci d-lor, veți vedea că faptele cari urmează nu justifică cuvintele frumoase cari s'au pronunțat în Parlament.

Dar mai întaiu să dăm citire și explicațiunilor d-lui Delavrancea, cari sunt foarte precioase. D-sa, cu acea sinceritate care tot-d'aua l-a caracterizat și care de multe ori i-a făcut rău, căci numai sinceritatea l'a făcut să fie obiectul atacurilor d-lui Prim-Ministru, d-l Delavrancea spune lucrurile așa, în cit le ia fără nici o rezervă:

Iată adevărul: cu două săptămîni înainte de primirea demisiunii colective, vine la mine un ofițer, un brav, un adevărat om al armatei sale, un cavalier gata la orice jertfă, un exemplu de bărbat preparat pentru suprema jertfă, și mi spune hotărîrea lor nestrămutată a părăsi armata. Cînd m'am gîndit la cel care voia să se dea demisiunea și la alți buni camarazi ai lui, vă mărturisesc că am insistat să revie asupra hotărîrii lor. Simțiam că asemenea bravi erau necesari cavaleriei noastre. Și fiind că în prezentă *jurămîntul lor* și diferite acte pentru a-mi da părerea asupra redacțiunii, am refuzat, rugîndu-l să se mai gîndească, cerînd să-i dovedesc că pierde armata prin retragerea lor. A doua zi a revenit iară. Și eu am sfîrșit în părerea mea. A treia zi, numai a treia zi am spus d-lui Cantacuzino, onor ministru de finanțe ceea ce mi ceruse ofițerul de cavalerie prin camaradul lor. Da, recunosc că d. ministru de finanțe, după o clipă de gîndire s'a pronunțat exact în sensul celor espuse de d-sa ori. Zic sensul, căci mi-ar fi imposibil să l' reproduce cuvintele, după alțiia an. Vă praviu că d. Dumitru Sturdza a aflat mai tîrziu. În seara zilei în care mă dusesem la d. ministru de finanțe, a revenit la mine ofițerul, și din nou s'a incins discuțiunea între noi. Într'un moment, cînd discuțiunea era malaprișă, ofițerul punînd mîna pe garda s'abieci mi-a zis cu o emoțiune covîrșitoare: «mai bine voi-vi această sabie în mîne, de cit s'o port la brîu cu disprețul ce se aruncă asupra cavaleriei». El cunoșteam bine. Și cu tot regretul, sincer și adinc regret că asemenea ofițeri nu vor mai fi în armata noastră, am consimțit să dau actelor lor o redacțiune mai potrivită cu o hotărîre așa de gravă. Am ținut, și părerea mea a fost admisă cu entuziasm, ca din actele lor să reareasă ce vor păstra în tot-d'aua nestrămutată credință și dragoste drapelului, țării și Regelui. Eacă, d-lor, tot adevărul.

Aceste destăinuri fac foarte delicată situațiunea acelor cari sînt în joc. Dacă n'ar ști cine va că d-l Delavrancea este un om cinstit și sincer, ar crede că destăinurile acelea le a făcut într-o intențiune malițioasă a pune într-o pozițiune foarte delicată pe acei cari se luptă în momentul acesta.

D. Delavrancea recunoaște că cu două săptămîni înainte de ce ofițerii s'au dea demisiile — ceea ce face pe la 15 Ianuarie 1894, acei ofițeri au venit la d-nia sa, l-au prezentat jurămîntul și toate actele, s'a dus la d. Cantacuzino pe care l'a pus în curent cu misiunea ofițerească și le a corectat actele după ce s'a consultat cu directorul *Voinței*.

O observație. — Dacă d. Cantacuzino era așa de intrantent cam cum are aerul în chestia disciplinei, de ce nu a oprit pe d. Delavrancea de a se amesteca și de a da o redacțiune potrivită cu o hotărîre așa de gravă actelor prezentate? De ce? Dar ia să vedem ce conține actul jurămînt. Dacă el ar fi fost ceva anodin, amestecul îl înțelegem. Dar nu. Jurămîntul este de o gravitate excepțională, el dovedește starea foarte nedisciplinată a unui număr de ofițeri de cavalerie, starea spiritului în care se aflau ofițerii cum a spus d. Costinescu, numai o scuză au, scuză că au fost îndemnați și încurajați.

Eată!

JURĂMÎNT

Pe onare, pe conștiință și pe demnitatea noastră de oameni și de militari, jurăm că ne vom ridica solidaricește în potruiva orî cărei ori-cărea măsură de reprimiune, trimiteră înaintea consiliilor de război și de reformă sau închisoare mai mare de 30 zile, sau pucerea în dispozibilitate, luarea drepturilor de prezentare la examenul de maior în potruiva d-lor... și ori-care din semnatarii acestui jurămînt, din cauza misiunii ce, lor, colege și frății de arme le încredințăm spre atingerea legitimumul nostru scop; că solidaricește vom face tot ce ne va sta prin putiță pentru reintegrarea în drepturile lor, și neputînd pe altă cale, prin imediate demisie a noastră a tutulo; că ne vom supune desăvîrșiți la hotărîrea ce delegații noștri vor lua în misiunea lor; că acela care va călca acest jurămînt, va fi tratat de laș și obligat a demisiona din armată pe care sperjuriu nu pot de cit a o desonora; că dacă nu va demisiona, va fi uitragiat de fie-care din noi, fără ca vrea-unuia din noi să-i fie îngăduit a da acea reparațiune cavalerescă care nu e permisă față de un sperjur; că tot ast-fel va fi considerat și tratat acela care va destăinui, în tot săii în parte, hotărîrea noastră ori-cărei persoane străină de noi, fie chiar și vre-unui ofițer din armata noastră, care n'ar fi deșus și sub-seris acest jurămînt.

Jurăm respectarea și supunerea desăvîrșită la toate aceste puncte, pe conștiința și pe demnitatea noastră de oameni și militari.
4 Ianuarie 1894.

Observați gravitatea: «jurăm că ne vom ridica solidaricește în potruiva orî cărei «măsură de reprimiune». Va să zică revolta, nesupunerea înaintea legilor, față cu codul penal militar.

«Că ne vom ridica contra trimiterii înaintea consiliului de război și de reformă». Va să zică nesocotirea tribunalelor militare legale.

«Ne vom ridica contra punerii în dispozibilitate». Va să zică hotărîrea de a nesocoti organele militare legal constituite.

Apoi demisiunea în corpore, ceea ce este asmutirea la părăsirea armatei.

«Că dacă vre unul nu va demisiona, va fi uitragiat de fie-care din noi». Adecă presiunea și intimidarea față cu camarazi, indemnarea la revoltă!

Cu alte cuvinte ofițerul prin acest jurămînt luă angajămîntul ca să se revolte în contra tutulo îndatoririlor pe care un ofițer le are față cu legea, cu regulamentele și cu disciplina.

O voce. De unde aveți acest jurămînt?

D. G. Panu. Jurămîntul e acela care s'a publicat de un ofițer din cei părtași, și pe care «Voința Națională» precum și guvernul l'a recunoscut de esact. «Voința Națională» a adaugat chiar, că acest jurămînt era cunoscut de acum trei ani; nimeni dar nu conteslă că jurămîntul e ast-fel.

Mi se pare că aceasta e o stare foarte îngrijitoare, cînd ofițeri în număr de 120...

D. Colonel A. Budișteanu. Cine l'a împins la această stare?

D. G. Panu. Aveți să vedeți îndată. (Intreruper).

Dar, poate încă va crede cineva că cine știe ce împrejurări grave, cine știe ce acte de se bătaie de la superiori i-a provocat pe ofițeri la asemenea act? De loc.

Iată ce a fost.
Acum citi-vă an, se știe, că arma cavaleriei era arma cea mai slabă din toate armele noastre; acum poate e alt-ceva; pe atunci cavaleria după recunoșterea tutulo oamenilor competiți și chiar după declarațiunile citor-va miniștri, lăsa de dorit din mai multe puncte de privire comparați cu infanteria și artileria.

De altminteri, nu e de mirare, în arma cavaleriei este o stare de lucruri deosebită de cea din cele alte arme.
Arma cavaleriei are peste tot locul o

fișonomie specială. Cavaleria prusacă și franceză și ele au aceeași libertate de a-luri și oare care spirit de frondă, oare care mindrie exagerată, o laudă de sine dusă la îngimfare și o libertate de limbagiu și de apucături pe care n'o găsești în același grad la artilerie, infanterie și geniu.

Este destul să fac aluzie la anecdota povestită de Schopenhauer, care slînd la o masă cu ofițerii de cavalerie paria cu dînsul singur pe un napoleon, că el nu vor vorba de cit de trei lucruri, și la fie-care sfîrșit de masă își lua napoleonul înapoi pentru că tot-d'aua cîștiga pariul.

Ei bine, d-lor, Ministrul de atunci vă-zînd că la examenul de căpitan s'a prezentat foarte puțini din ofițerii de cavalerie și din cari numai doi au reușit, natural că a trebuit să se îngrijească de o așa rea stare de lucruri. Ministrul a hotărît să numească un inspector, care să fie băgător de seamă la abaterile ofițerilor, ca să pună o mină mai severă asupra circului acestui corp, și a numit pe generalul Cantilii.

Vă întreb acum d-lor, avea drept ministrul să numească un inspector de cavalerie pe ori-cine? Face ministrul un act arbitrar, cînd numește un general, Inspector? Trebuie el oare să ceară avizul ofițerilor, ca să vadă dacă agreează pe cutare inspector ori nu? Apoi ce moravuri ar mai fi acestea?!

Vedeți că din acest punct de vedere nemulțumirea ofițerilor de cavalerie era absolut neîntemeiată, și hotărîrea de a se rescula absolut sedicioasă. Mai departe: după lege, știți că ofițerii din Stat major, trebuie să treacă prin toate armele ca să-și facă stagiul, căci ei sunt conducătorii armatei în timp de război, și generalul ministru de război de atunci, văzînd starea descrisă mai sus, nu a făcut alt-ceva de cit a permuta provizoriu un număr de ofițeri din statul major, ca să-și facă stagiul în arma cavaleriei; acest lucru se impunea cu atît mai mult, cu cit cum am arătat nu se reușea de cit 2 ofițeri la examenul de căpitan, cel-l'alți erau destul de tineri și prin urmare puteau să mai aștepte pînă ce ofițerii de stat-major să-și facă stagiul.

Ei bine, d-lor, din acest motiv a numirel generalului Cantilii ca inspector, și prin faptul că ministrul de resbel a adus un număr de ofițeri din statul-major, care, după lege, trebuiau să treacă și prin arma aceasta, spre a-și face stagiul, aceste fapte au provocat intrunirea, concentrarea și redactarea jurămîntului de mai sus. Acum, dacă vă uitați d-voastră la motivul mic — căci nu puteți spune că era mare — care a dat pretext ofițerilor de a se mișca și la jurămîntul extrem de grav, la care ei au ajuns, acela de a să ridica în contra tutulo legilor, vă puteți închipui că a trebuit să fie la mijloc alt-ceva, ceva strein pentru ca lucrurile să ajungă aci.

D-lor, este cunoscut un lucru că cariera militară este foarte brillantă, însă aceea-ce se destină ei, contractează o mulțime de îndatoriri mult mai stricte ca celelalte cariere. Cînd un băiat se face ofițer el știe ce-l așteaptă, știe că acolo va fi supus la o disciplină de fier, știe că nu va avea dreptul să discute ordinea sau dispozițiunile superiorilor de cit în marginele reglementelor, știe că nu se poate plinge superiorul de cit pe cale erarhică, știe că libertatea lui de spirit este strînsă într-o chingă de fier, cea a disciplinei și a legii, și știe că armata numai prin disciplină trăește, știe că individul este de multe ori sacrificat interesului superior, știe că dreptatea se manifestă prin canalul bine reglementat al disciplinei și al supunerii erarhice.

Alminteru nu e armată, cu liberul arbitru și cu libera discuție, cu libera facultate de a lua hotăriri în afară de lege.

În adevăr, sunt armate cu moravuri mai puțin drastice precum cea din Svîțera, armata cea a Statelor-Unitate, dar ele nu trec drept armate propriu zise. Noi am împrumutat de la Germani, Francezi, etc., tipul organizației armatei noastre și acolo trebuie să căutăm orientarea.

Armatele cari se țin în fruntea lumii sînt acelea cari sînt supuse disciplinei, căci dreptatea, din nefericire, de multe ori nu se poate manifesta de cit sub forma disciplinei; între disciplină și dreptate, mai tot-d'aua una legile și reglementele hotărăsc disciplina; să spună colonelii și generalii de astăzi, prin cite dureri, prin cite suferințe morale n'au trecut de cite ori s'au crezut ne-

dreptățiți, de cite ori au trebuit să îndăduse revoltele sufletuși fără să facă jurăminte sedicioase, dar ei și-au zis: trebuie să răbdăm.

D. general G. Anghelescu. Aci este eroarea mare. În armată disciplina se întemeiază pe încrederea tutulo în dreptatea șefilor. Aceasta este baza principală.

D. G. Panu. Ce sunt de vină eu dacă facînd ceva în binele și în interesul general al armatei, dacă voesc să reformez o armă, și prin aceasta nemulțumesc citi-va ofițeri.

Aceasta îndreptățește pe ofițerul nemulțumit să facă pronunțăminte?

Negreșit că nu.

Ei puteau să se plîngă dacă erau nedreptățiți, pînă la șeful suprem al armatei, și de sigur șeful suprem le dădea dreptate, dacă o aveau. Dar plîngerea lor trebuia să o facă pe calea erarhică, iar niț de cum pe calea apucată.

În tot cazul, ori-care ar fi părerea noastră, nimeni nu poate susține că aceasta era mijlocul prin care niște ofițeri puteau să-și facă dreptate.

Acum viu la întrebarea d-lui colonel Budișteanu: dar cine sunt acei cari-au încurajat?

D. col. Budișteanu. Nu cine i-a încurajat, dar cine i-a silit să facă pronunțăminte.

D. G. Panu. Ori-cine ț-ar fi silit, încă nu ar fi avut dreptate să facă pronunțăminte.

Dar să vedem cine i-a îndemnat să persiste pe această nenorocită cale.

D. general Catargiu. Aștept cu nerăbdare.

D. G. Panu. În 1894 d. Delavrancea nu avea un rol atît de important în partid, ca d. Cantacuzino care era dintre șefii partidului. La 15 Ianuarie d. Cantacuzino avea cunoștiință și de mișcarea ofițerească și de jurămîntul sedicioș, deși era în stare să-și dea seamă de gravitatea faptului.

Acest lucru l'a mărturisit și d. Delavrancea și d. Costinescu.

D. Cantacuzino cunoștea concertarea a 120 de ofițeri, care, o mai repet, făcuse un jurămînt ca să nu asculte de legile țării.

Vă întreb: cînd un șef de partid, un om politic, află ast-fel de lucruri, care este datoria sa? Să se amestece? Să încurajeze? Să aducă chestia în Parlament? Să dea sprijin? Sau să dezaprobe? Sau în cazul cel mai rău să păstreze cel mai strict neametez?

Evident că aceasta din urmă este datoria unui om politic, cu atît mai mult a unui partid de guvernămînt.

Ce s'a întimplat însă?

La 15, 16, 17 Ianuarie au loc vederile ofițerilor demisionați cu d. Cantacuzino prin intermediarul d-lui Delavrancea, la 18 coriează d. Delavrancea jurămîntul, la 19 d. Stoicescu anunță o interpellare pe care o dezvoltă la 22 Ianuarie!...

Și interpellarea ce are de scop? Tocmai această chestiune, chestiunea armeei cavaleriei, nedreptatea ofițerilor.

Dați-mi voce să vă citez cite-va pasagi, să vedeți cum avea cunoștiință d. Stoicescu de acest lucru și cum l' prezintă Parlamentului.

Interpellarea d-lui C. Stoicescu

Camera. — Ședința de la 22 Ianuarie 1894

D. C. I. Stoicescu. Fie-mi permis, pleind de o decăsa idee, să intru în desvăluirea unor anume alitudinii, pe cari d-nul ministru pare că le are pentru o oare-care armă.

Sunt oameni, cari au, în adevăr, un fel de repulsiune, pentru ore-care lucruri; și să pare că d. ministru de resbel are un partii pris în contra unei arme speciale, pe care nu o vede cu ochi de cunătră: cavaleria.

Alți ofițeri buni de cavalerie, ca căpitanul Saulescu, Cristache Popovici, Toplicescu, Cercez, Băjescu, Ursu, Milicescu și alți ofițeri buni de cavalerie, vād cu minuire că locurile lor să ocupe de ofițeri din alte arme, în loc să fie ei înaintați în arma cărei și-au cnsacrat studiile lor.

Reflectați serios, d-le ministru, la nemulțumirile ofițerilor, ei se duc și lasă golul în rîndurile armatei, gol care se va resimți și în jurul treptelor Tronului, care are nevoie ca și țara, de apărarea lor. Aduceți îndreptarea pînă mai este încă timp, căci alt-fel veți ajunge la a adevărată și nerevedabilă desorganizare a armatei.

Ce însemnează acest lucru, este o prevestire, sau un lucru știut? Nu era o prevestire ci era un lucru știut. Dar aveți să ziceți că d. Stoicescu dădea un sfat guvernului. Da, așa ar fi fost dacă d-sa nu ar fi avut cunoștiință de jurămînt, dacă nu ar fi știut ce cer ofițeri și ce înțeleg ei cînd cereau să li se facă dreptate;

da, așa ar fi dacă d. Stoicescu ar fi știut că are a face cu niște ofițeri blinzi dar nemișcării, dar d-sa știa contrariul, d-sa lua în parlament apărarea unor ofițeri răsvărați care se legase prin un jurământ.

Este permis unui partid ca să ia apărarea unei astfel de cauze în parlament? Nu mai puțin, partid politic, să ei apărarea cind ofițerii vor să iasă din calea legală. Ce cereau ofițerii aceștia? Îndepărtarea generalului inspector și izgonirea din cavalerie a camarazilor lor veniți din statul major. Să putea susține astfel de cauză? Chiar d. Sturdza știa aceasta, era concertat cu d. Stoicescu, căci în interpelarea d-sale de la 4 Febr. din Senat zicea: «după cum a zis în interpelarea sa de la 22 Ianuarie amicul meu d. Stoicescu». Va să zică era o concertare din partea întregului comitet al partidului ca să se aducă în parlament un act care trebuia reprobat de toată lumea. D. Cantacuzino, în explicațiile date în Martie în Cameră, a pretins că, întrebat în chestia ofițerilor la 1894 de d. De Avrancea, a zis că partidul nu trebuia să se amestece. Cum se face atunci că peste două trei zile d. Stoicescu face interpelarea în parlament cum se potrivește declarația d-lui Cantacuzino în fața aceasta? Interpelarea d-lui Stoicescu dovedește înțelegerea dintre ofițeri și capii partidului. Ea este o încurajare dată mișcării. Căci să se observe că în momentul interpelării d-lui Stoicescu nu se adunase toate iscăliturile, era în curs de formare acest lucru, de vreme ce laocmă la 31 Ianuarie ofițerii își dau demisia.

Dar de acum începe vinovăția șefului partidului.

La 31 Ianuarie ofițerii, în număr de 120, își dau demisia iscălitând următoarea decizie:

DECISIUNE

Art. I-lea. Pe ziua de 1 Februarie 1894, noi, ofițerii de cavalerie, ne dăm demisia și vom repeta-o de trei ori pe rând pînă la 15 Februarie, dată la care nu ne vom mai prezenta la serviciu.

Art. II-lea. Dacă vor fi primite numai demisiunile unora dintre noi, cet-alții vor repeta demisiunile lor, pînă cind, or se vor primi toate demisiile, or vor fi cu toții reintegrați în drepturile lor și legitimele noastre cereri satisfăcute.

Art. III-lea. Dacă justa noastră cauză nu va fi satisfăcută, scoțind din cadrul cavaleriei toți ofițerii străini armatei noastre, împreună cu inspectorul general, dar s-ar lua ore-care măsuri de reprimere, fără excepție în privirea unora dintre noi, fie chiar mutarea, toți, solidari, ne vom da demisiunile potrivit art. 2 al acestei decizii.

Aceasta era stare de amorie absolută. Inchipiți-vă că armata era mobilizată; conform angajamentului ofițerii trebuiau să refuze de a se duce la frontieră.

D. colonel Obedeanu. Nu admit aceasta nici în gind.

D. G. Panu. Eu citesc: ceea ce este scris...

D. colonel Obedeanu. În vreme de pericol toți sintem Români, și toți sintem viteji.

D. G. Panu. Iată ce pretindeau d-ii militari. Să scoată din cadrul cavaleriei pe toți ofițerii străini și împreună cu ei și pe inspectorul general.

Cum? Se cerea darea afară a inspectorului general? Să puți condițiune guvernului? Dar unde s'a mai auzit aceasta?

D. general Angelescu. Indată ce din nenorocire s'a produs acest fapt, ministrul de atunci l'a dat afară pe acel general.

D. G. Panu. Avea partidul liberal, prin șeful lui, cunoștința de acest lucru?

La să vedem cum s'a petrecut.

O voce. Vechituri!

D. G. Panu. Acestea nu sint vechituri, ci lucruri de actualitate.

D-lor, a doua zi după această decizie, iată ce notiță eșe în *Voința Națională* a d-lui Cantacuzino, care declarase că nu se amestecă și nu poate încuraja aceste fapte.

In No. 2765 al Voinței Naționale din 2 Februarie 1894, iată ce găsesse:

«Aproape toți locotenenții și căpitanii regimentelor de cavalerie aflători în capitală, și-au dat demisiunile lor din armată; după știrile pozitive ce avem, exemplul lor va fi imitat de toți locotenenții și căpitanii regimentelor de cavalerie din provincie.»

«Ori cit de grav ar fi fapta ofițerilor de cavalerie, nimeni nu are dreptul să le aducă cea mai mică acuzațiune.»

Va să zică, gazeta d-lui Cantacuzino, știind deciziunea revoluționară a ofițerilor, spunea că nimeni nu le poate aduce acuzațiuni.

Ce însemnează aceasta? Dacă nu li se poate aduce nici o acuzare, înseamnă că ofițerii aveau dreptate. Așa înțelegem d-nia-sa a nu se amesteca în afacere?

D. col. Al. Budișteanu. Presa este liberă.

D. G. Panu. Dar nu era chestie de presă, ci de partid. Dovadă că a doua zi se face chiar o interpelare în Cameră, și ați pus să facă interpelarea pe d. Fleva.

D. Fleva 'mi-a declarat că nu a știut nici o dată nimic din ceea ce era dedesubt.

D. St. Periușeanu Budiș. Dar naiv mai era d. Fleva.

D. G. Panu. Am citit discursul d-sale și am văzut că în adevăr zice: nu știu cauzele cari ar fi provocat, nu cunosc nimic în această chestiune.

Vorbele dar concordează cu discursul de la 1894. In cea interpelare se ia apărarea ofițerilor cari își dăduseră deja demisiunea.

Vé întreb : Cind 120 de ofițeri își dau demisiunea, care trebuie să fie atitudinea unei opozițiuni? Să ia apărarea lor în

față? să i încurajeze prin notițe, prin interpelări? Este cu neputință acest lucru.

La să vă dau un exemplu de cum am procedat noi. Acum doi ani a fost greva funcționarilor căilor ferate. Noi eram în opozițiune. Greva aceea putea să ia un caracter tot așa de mare ca și cea-altă și să paralizaze întreaga mișcare de călători și întregul nostru trafic.

Ei bine, departe de a încuraja, — și a venit la noi funcționarul ca să le dam sprijin, — totuși le-am zis: cum se poate să desorganizăm noi un serviciu numai pentru plăcerea de a face încurcături unui guvern, și gazetele noastre, nu numai că nu au încurajat, dar încă au dezaprobat cea grevă. D-v. în opozițiune nu numai că n'ați desaprobat, dar ați găsit că nici o invinuire nu trebuie adusă ofițerilor. Ba, mai mult, în seara zilei în care d. Fleva a făcut interpelarea, adică la 3 Fevr. iată o notiță pe care a recomandat-o d. Cantacuzino ca făcută de d-sa :

«Guvernul răspîndește pe toate părțile zgomotul că are să primească demisiunile tuturor ofițerilor.

«Această știre este mincinoasă și tendențioasă. Guvernul nu poate să le primească demisiunile și nici nu poate ieși din încurcăturile pe care neghiobia lui le-a făcut.

«De alt-fel, chiar dacă guvernul actual ar primi aceste demisiuni și ar dezorganiza astfel cavaleria, guvernul nu poate de cit să cadă și or care guvern ar veni în locul lui, nu poate face alt-fel de cit a-i reprimi pe ofițeri în armată prin o lege specială și a le considera vechimea.»

La această dată cind d. Fleva a făcut interpelarea în Cameră, demisiunea ofițerilor nu era primită; ea s'a primit a doua zi la 6 ore după dezvoltarea interpelării d-lui Sturdza la Senat. Cind dar guvernul căuta să impiedice ca ofițerii să execute decizia lor și să aranjeze această afacere, Sturdza anunța interpelarea sa după aceea a d-lui Fleva, iar organul d-lui Cantacuzino publica notițe ca cea de sus, care este o sfruntată încurajare la rezistență și o primă pentru cei ce vor perzista.

Ei, apoi, acum suntem în deplină dovadă de ațătare la indisciplina. Va să zică, în momentul cind ofițerii stăteau la îndoaială, ați văzut ce notiță publica *Voința Națională*.

D-v. spuneti că acestea sint notițe de gazetă. D. Cantacuzino a declarat în Cameră: Aceasta am făcut-o ca o consolățiune pentru bieții ofițeri cari erau deja demisionați. Inexact! nu li se primise încă demisiunea, prin urmare nu era o consolățiune ci o încurajare ca să persiste într-o atitudine revoluționară.

Ei, omul care a scris această notiță e astăzi pe banca ministerială; și acum mă întreb : cum rămîne cu declarația d-sale din Cameră, că în 1894 a fost contra amestecului în mișcarea ofițerească?

Dar să venim și la d. Sturdza, la d. prim-ministru actual. A două zi după interpelarea d-lui Fleva, la 4 Februarie, d-sa își desvoltă pe a sa. D. Delavrancea ne-a spus în Cameră că d. Sturdza a aflat de concertarea ofițerilor mult mai tirziu.

Să vedem : d-sa a desvoltat-o după trei zile, va să zică a anunțat interpelarea la 1 Februarie, a cunoscut-o materialmente la 1 Februarie: la 1 Februarie era jurămintul, era deciziunea, era demisiunea, era totul, va să zică era actul de indisciplina consumat, adus la cunoștința partidului și cu atât mai mult la cunoștința d-lui Dim. Sturdza, și cine face interpelarea aceasta prin care să ațiați ofițerii la rezistență și la indisciplina?

Este d. Sturdza care afecta un mare respect pentru disciplina în armată. In adevăr, în programul de la Iași iată ce spune asupra disciplinei în armată:

«De aceea se cere ca în armată să fie o disciplină, pentru ca convingerile să ne sepoată îndruma nici prin frică, nici prin ademeri, nici prin calcule personale.»

«Armata este acea instituțiune care trebuie să este constantă, neprihănită, constant devotată statului, Suveranului, națiunii. Este dar cu neputință să-și poată închipi cine-va o armată bună în care legea scrisă și legea nescrisă a moralității și nu domnească și în care disciplina să fie decăzută. O armată în care legi și disciplina nu ar fi, este o aventură de oameni cari poartă uniforma, dar cari nu reprezintă nici o putere.»

Perfect, dar cind ai asemenea principii și cind ai cunoștința de o mișcare militară, cind ai cunoștința că s'a făcut jurămint ca să se calce legile și prin urmare disciplina, cind ai cunoștința de o declarațiune care zice: cerem să se dea afară generalii noștri și colegii noștri din armată, oare se potrivește aceste frumoase principii cu a veni în Senat și a face o interpelare, tocmai atunci cind cea mai elementară notiune de ordine este ca să nu încurajezi asemenea acte?

Vin deci la interpelarea d-lui Sturdza în Senat.

Ați văzut că d-nia sa știa perfect de mișcarea ofițerilor. În interpelarea sa se face că nu știe nimic! Este aceasta cinstit? Este corect? Al doilea, d. Sturdza a încurajat și a apărat în Senat acea mișcare.

Iată!

«Ori ce se va face — și nu mă preocup de ceea ce se va face — aceste demisiuni numeroase sint un semn rău pentru administrațiunea ministerului de resbel. Este un semn și mai rău pentru administrațiunea generală a cabinetului întreg, cind ministrul n'a știut împiedica o asemenea întâmplare.»

Perfect, dar oare, d-le prim ministru, cum se face că numai pentru administrațiunea ministerului de războiu găsiți cuvinte de critică? Cind ați abordat a-

ceastă chestiune pentru ce n'ați observat și cea-altă parte a călării disciplinei din partea ofițerilor? Jurămintul, declarațiunile, etc. nu însemnau nimic pentru d-voastră? Banca ministerială era singură vinovată, după cum spuneți mai departe? Căci iată ce mai spuneți:

«Faptul care ne preocupă astăzi e ne mai po-ment în analele militare ale țării noastre și în analele militare ale altor țări. Deplorabil fapt, dar e consecința logică a arbitrarului. Cind arbitrarul se pune într-o administrațiune, cind arbitrarul se pune în guvern, nimeni nu știe unde merge: nici acela care usează de arbitrar, nici acela care suferă arbitrarul.»

Voct. Foarte bine.

D. Gh. Panu. Va să zică luați act. Vă foarte mulțumesc. D-v. ca oameni de ordine și disciplină, nu vedeți de cit numai o parte, iar cea-altă parte, le re-vers de la médaille, n'o vedeți? Dar ceva mai mult. D. Sturdza a lăudat și încurajat pe militarii răsvărați în cea interpelare.

Iată cum se exprimă:

«Cind privesc spre aceste demisiuni cari s'au dat zilele acestea de o multime însemnată de ofițeri, mă înțorsez cind gîndesc ce a trebuit să sufere acești bărbați ca să fie siliți să își rupă felul vitei lor, poziția lor în societate și între concetățenii lor.»

Cu aceasta nu se încurajază indisciplina? Aceasta vă deosebește pe d-v. de noi, că n'ați văzut în această chestie de cit răsturnarea guvernului, căci altminterea în interpelarea d-v. ați fi avut grija, dacă nu erați orb, să ziceți: «guvernul este vinovat poate de neglijență, dar tot așa de vinovați sint și ofițerii cari și-au călcat jurămintul și au făcut un început de pronunțamento», declarațiune care ar fi salvat situațiunea. De ce n'ați făcut așa? De ce prin notițe în gazete și declarațiuni în parlament ați voit a lovi numai în guvern, nu și în ofițeri? Dar mai mult, d-lor, în seara zilei de 4 Februarie, au fost primite demisiunile ofițerilor, chiar după ce se închisese discuția asupra interpelării d-lui senator Sturdza. Ei bine! credeți d-v. că cu aceasta s'a sfîrșit campania?

D. Carp, văzînd notițele din *Voința Națională*, care încurajau pe militarii la revoltă, precum și îndemnul din parlament la rezistență, strigase: «asemenea cuvinte sint criminale, ațătarea pe care o faceți d-v. este criminală.»

Voința Națională relevează această exclamație, ea răspunde la ea în următorul chip:

«In numărul nostru de la 4 Februarie, noi am publicat următoarele, vorbind despre dimisiunea ofițerilor de cavalerie: «Guvernul răspîndește pe toate părțile zgomotul că are să primească demisiunile tuturor ofițerilor.»

«Această știre este mincinoasă și tendențioasă. Guvernul nu poate să le primească demisiunile și nici nu poate ieși din încurcăturile pe cari neghiobia lui le-a făcut.

«De alt-fel, chiar dacă guvernul actual ar primi aceste demisiuni și ar dezorganiza cavaleria, guvernul nu poate de cit să cadă, și ori care guvern ar veni în locul lui nu poate face alt fel de cit a-i reprimi pe ofițeri în armată, printr-o legă specială și a le considera vechimea.»

Apoi «Voința» continuă:

«D. Carp, ori în camera, a spus că asemenea rînduri sint criminale.

«Noi menținem credința noastră, ori ce ar zice un zîmbit cîntec.

«Nebun singeros... dorești prea mult sînge și în acest sînge te vei îneca.»

Iată cu ce apostrofă se întîmpina o vorbă cuminte a d-lui Carp, care zicea că asemenea îndemnuri sint criminale absolut și nu se pot califica.

Ei bine, d-lor, din toate acestea ce rezultă? Care a fost rolul d-v.? A fost un rol foarte trist. Grație energiei ministrului de resbel care a reprimat mișcarea, îndemnul d-voastră la revoltă nu a isbutit, iar altă dată poate să nu fie un om energetic care să reprimă mișcarea și atunci dacă repetați ceea-ce ați făcut la 1894 puteți să ajungeți. — Și d-lor, gîndiți-vă că nu d-voastră era să profitați în mod stabil, să desorganizați armata, căci chiar dacă la 1894 ați fi resturnat guvernul, ați fi fost prizonierii spiritului de nedisciplină al armatei, era să fiți nevoiți a face concesioni nemulțumirilor de tot soiul și odată intrați pe calea aceasta a concesiunilor, erați siliți să faceți și alte concesioni, și era să ajungeți la un moment dat în mîna ofițerilor; turbulenți, trebuia în un moment dat să vă demiteți și să vă succeda d-voastră un guvern care să uzeze de rigorile cele mai mari pentru a distruge cangrena din armată.

Din nenorocire s'a evitat aceasta, însă d-v. n'ați făcut nimic să o evitați, din contră. În urma acestei expuneri documentate am foarte puțin de spus aproape de scrisoarea căpitanului Buhlea — citiți această scrisoare și veți vedea că toate ce spune căpitanul Buhlea sunt confirmate prin însași actele, notițele și interpelările d-voastre. Ce a spus căpitanul Buhlea? că fruntași liberali l'au îndemnat și susținut. Am dovedit că așa este, că jurămintul cu cele-lalte acte au fost redactate în birourile *Voinței*. Exact — dovadă mărturisirea d-lui Delavrancea — că li s'au făgăduit reintegrarea. Dovadă notița pusă în *Voința* de d. Cantacuzino; că pînă a-tunci li s'au făgăduit slujbe, perfect exact, fiind că au fost puși prin slujbe. Atunci ce? Scrioarea acestui d. ofițer a căpătat două desmintiri: una din partea citor-va ofițeri demisionați care să mulțumescă a l' desmintiți ceea-ce nu probează nimica și alta a d-lui general Budișteanu în Senat.

Desmintirea d-lui general Budișteanu nu e o desmintire proprie zisă, ci o confirmare a celor spuse pînă acum. Iată cum s'a exprimat d. general:

Faptele, d-lor, sunt ast-fel: fiină ministru de resbel, întîlness pe doi din acești ofițeri, cari își cer să-mi vorbească, le-am spus să vină la minister; vin 7-8 ofițeri din aceștia și i întreb: ce doriți? Ini răspund:

—Voim să fim reprimiți în armată.

Ei le-am răspuns foarte categoric: aceasta e n'o pot face.

Le-am răspuns foarte categoric că aceasta e n'o pot face.

Corpurile legiuitoare însă, dacă ar voi, ar putea foarte bine, prin o lege din inițiativa parlamentară, chit ca eu să văd încă și atunci să fac sau nu aceasta, și le-am adăugat: adresați-vă, dar, prin petițiune Camerei deputaților.

Perfect de exact, este răspunsul d-lui general. Căci d-sa nu putea să-i primească în armată fără o lege și chiar *Voința Națională* nu făgăduise ofițerilor primirea lor în armată, de cit tot pe calea unei legi.

O confirmare a acestora o găsim în *Gazeta Poporului* din 1895 care relatează...

D. D. Bucşenescu. Din *Monitorul oficial* aveți a citi?

D. G. Panu. Puteți să le luați ca și cum ar fi scris în *Monitorul Oficial*. Ceea ce am arătat este o notiță oficială trimisă *Gazetei Poporului* pentru a atenua impresia rea ce se produsese în public cind se respîndise zgomotul că ministrul de resboiu de pe atunci voește a reprimi pe ofițerii demisionați în armată.

Iată acel comunicat oficial din *Gazeta Poporului* cu data de 13 Octombrie 1895:

Jurnalele opoziției bat toba asupra chestiei ofițerilor de cavalerie demisionați, denaturînd faptele petrecute cu ocazia venirii lor la ministerul de războiu.

Căutînd să ne informăm la soriginea autorizată, am aflat că lucrurile s'au petrecut ast-fel: D. ministru a fost rugat să primească pe acești ofițeri; li s'a acordat să vină la minister. Ofițerii s'au prezentat și ministrul i-a întrebat ce doresc. Cu toți au răspuns că ar dori să reintre în armată. D. ministru le-a răspuns: **Ei nu pot să vă fac aceasta; părerea mea este că trebuie să petiționați la cameră și dînsule vor decide.**

«Și audiența s'a sfîrșit.

«Nimic mai mult, nimic mai puțin.»

Am comentat acest lucru de rîndul trecut, nu am nevoie să mă insist. Acestea concordă cu susținerile căpitanului Buhlea.

Dar, d-lor, este ceva și mai grav. Nu numai că ați încurajat mișcarea ofițerilor în opoziție, dar chiar astăzi organul d-voastră principal o aprobă.

Intr'un număr proaspăt al *Voinței Naționale* sub titlu de: «Un ultim cuvînt în chestia demisiei ofițerilor», Revista începe ast-fel:

«La 1 Februarie 1894 un mare număr de ofițeri din cavalerie, au demisionat.»

«Guvernul conservator a dat acestor chestiuni o soluție care a fost aspru criticată.»

Adecă, rîu a făcut guvernul de atunci de a primit demisiile — mai persistați chiar acum în această părere.

Gazeta d-voastră oficială chiar acum aprobă acest pronunțamento, și dice că bine au făcut ofițerii și că nu merită nici un reproș. După *Voința* guvernul de atunci trebuia să cedeze!

Ați văzut din citirea dată jurămintului și deciziunii de ce grav spirit de răcoala aceste acte erau cuprinse; ceva mai grav nu se poate de cit răcoala cu mina armată. Eată cum *Voința* de mai alaltă-eri apreciază actele în chestie:

«Textul acestui jurămint, care de altminterea este scris de unul din ofițerii demisionați, de d-nu maior Milicescu, nu numai că nu dovedește nimic...»

Ear mai la vale analizînd din nou jurămintul și decizia «Voința» să întreabă:

«Intrunește oare demisia ofițerilor de cavalerie cel puțin unul din elementele care caracterizează un pronunțamento?...»

Apărarea actului de nedisciplină de la 1894, este completă!

De aceea rog pe d-nu ministru să dea lămuriri: mai persistă în părerea de la 1894? Crede și acum că această mișcare a fost bună? Împărăștește părerea gazetei partidului că această mișcare nu a avut nimic de reprobabil în sine și merită să fie încurajată și de acum înainte?

Dacă *Voința Națională* nu ar fi apărat proaspăt, interpelarea mea ar fi fost asupra unei chestii retrospective; — dar acum în urma celor arătate mai sus ea capătă un grav caracter de actualitate.

Și ceea ce e mai trist, este că imi explicit de ce *Voința* ia apărarea ofițerilor demisionați cu prețul de a se compromite. In adevăr pe aceeași pagină pe coloana 4-a vedem figurînd textul unei scrisori de dezmințire acelor susținute de căpitanul Buhlea și iscălită numai de 8 ofițeri.

Una explicită pe cea-altă: ofițerii în schimbul dezmințirii date au pretins probabil ca să ia apărarea actului lor. Și *Voința* s'a executat!!!

Această dezmințire nu are nici o valoare, ea provenind de la ofițeri ca și Buhlea, dar care avînd toți slujbe, protesturile perd din puterea morală ce ar trebui să aibă.

Viți la ultimul punct.

Cine e vinovat în această chestiune în prima linie! Toți oamenii cari au luat parte la încurajarea acestei mișcări. Ei sunt sau au fost pe banca ministerială, d. Stoicescu, Cantacuzino, Sturdza, etc. Or, ori cine din partidul liberal se face solidar cu guvernul acela natural trebuie să andoseze responsabilitatea, căci așa sunt partidele, ele andosează greșelile și se laudă cu meritele șefului și fruntașilor. Prin urmare ori-cine nu repudiază politica ministerului actual și nu face cauză separată lepădîndu-se de acest lucru cum a făcut d. Costinescu, toți aceia sint responsabili.

Prin urmare, partidul liberal grupat în jurul d-lui prim-ministru este responsabil.

Voct. Luăm răspunderea.

D. G. Panu. Nu vă felicit pentru aceasta.

D. general Catargiu. Luăm răspunderea și ne mindrim de aceasta.

D. G. Panu. S'o luați, dar sub forma pe care am pus-o eu, că s'a încurajat mișcarea ofițerilor.

Voct. Nu! Nu!

D. general Catargiu. Ne mindrim de a fi alături cu d. Dim. Sturdza.

D. G. Panu. D-lor, nu voese să vă răpesc această mindrie, dar...

Voct. Propuneți o mițiune de blam.

D. G. Panu. Credeți d-v., că sunt așa de naiv ca să propun o mițiune de blam?!

Voct. Aa!

D. G. Panu. Ei viți să-mi exercitez dreptul de mandat și fac o interpelare pur și simplu. A propune o mițiune de blam ar însemna că noi v'am primi de judecator în această chestie. Ori deferența dintre noi trebuie judecat de alții, căci în definitiv și acei alții nu sint aci, în Cameră și Senat, ci sint în țară, și noi facim interpelarea aceasta, pentru ca o-piniunea publică să cunoscă procedurile noastre, căci ați zis că noi ne deosebim de d-v., și în chestiunile interioare și în cele exterioare diferese de ale d-v.

Așa este, d-lor în chestiunile exterioare n'am gîndit a lua Transilvania, dar nici n'am tăiat subvenția de la școlale de la Brașov; și în chestiunile interioare nici odată n'am încurajat desordinea.

Acestea am avut de zis.

REPLICA

D. G. Panu. D-lor, sunt deja deprins cu răspunsurile d-lui prim-ministru și cum este tot-d-una foarte ușor de a-i răspunde. D-sa imi spune că sint dintre aceia cari nu am nimic sfînt. Pentru ce? Pentru că am adus chestia ofițerilor demisionați în Parlament.

Dacă armata vă este scumpă numai d-voastră, de ce acum trei ani ați tîrîto prin gazete, prin întruniri publice și în Parlament?

Ce însemnează lucru scump? Însemnează un lucru de care nu te atingi. De ce d-v. v'ați atins acum trei ani timp de cite-va luni încurajînd nedisciplinla și desordinea?

Și peniru ce nu-mi dați mie voe acum, nu să mă ating de armată, căci slavă Domnului nu e neliniște în ea, ci să vă arăt rolul pe care l'ați jucat atunci?

Nu vedeți că nu prinde! D. prim-ministru întrebîndu-se ce scop am urmărit cu interpelarea mea, se întreabă ironic: Oare nu cum-va voese să-l fac să tracă drept om de desordine?

De sigur că nu. Dar nici de ordine d-le prim-ministru, d-voastră sunteți după împrejurări, cind de ordine cind de desordine. In opoziție vecinic de desordine, la guvern, cind de ordine, cind de desordine. In momentul acesta, cu teoriile d-voastră sunteți om de desordine. Și acesta este scopul meu să vă dovedesc. Cind e nevoie să fiți om de ordine, în momentul a bla armata este sfîntă, cind nu sunteți la guvern, vă serviți de dînsa ca să a-jungeți acolo. Nu 'mi ați dovedit contrariu. Nu este destul să spuneti că eu am spus un sfruntat neadevăr, căci și eu la rîndul meu vă pot spune: este o sfruntată neasacitate ceea ce spuneti.

D. general Catargiu. Toată majoritatea protestează.

D. G. Panu. Credeți că cu asemenea cuvinte se limpezește chestiunea?

Credeți că cu violente veți atrage convingerea? De loc d-le prim-ministru. Dar dacă ar fi numai atit ar fi destul.

Cu durere constat că d. prim-ministru a făcut o declarațiune de cea mai mare gravitate.

Intîii, a dat o definițiune neexactă, aceea ce se numește disciplină. Definițiunea cu care ori-ce militar poate să facă pronunțamento. In adevăr, declarațiunea d-voastră lovește în toată ierarhia militară, cind ați spus că: pentru ori-ce mișcare militărească, numai superiorii pot să fie de vină, vă dați seama de gravitatea celor ce ați spus? Cum? ofițerii vor ști în țara aceasta, că este destul să facă o mișcare militară, ca a doua zi, cind ar voi să l' acuze cine-va, să zică: șeful nostru este vinovat apriori! (Protestări).

Nu spuneti că n'am înțeles ideea. Aceasta a fost

ragiul actualmente să aprobe asemenea acte, s'a găsit însă o gazetă, *Voința*, și un singur om, d. prim-ministru actual al țării.

D. Col. Al. Budișteanu. D-ta zice aceasta. *D. prim-ministru Dimitrie Sturdza.* Lăsați, voiți răspunde eu. Găsec eu ac de cojoc și pentru aceste lucruri.

D. G. Panu. Eu văd un lucru. Nu aveți ac de cojoc nici pentru un lucru, dar pentru mai multe.

D. prim-ministru Dim. Sturdza. Pentru al d-tale am.

D. G. Panu. Nu ai, de vreme ce nu știți a răspunde de cit același lucru tuturor. Mie de două ori mi-ai răspuns că nu sînteți avocat ca mine, că nu sînteți sofist. Același lucru l'ati răspuns d-lui Delavrancea, d-lui Costinescu, d-lui Aslan și altora.

Aceasta nu însemnează, d-le prim-ministru că ai multe ace de cojoc; ai unul singur și acela este rupt (ilaritate). În loc să cătați a răspunde că aveți ac de cojoc, era mai bine să dați o declarațiune serioasă cum trebuia să fie din partea unui prim ministru, iar nu să răspundeți așa încît să îndemnați și pe ofițerii viitori la pronunțările, la mișcările desordonate și nedisciplinate.

O dovadă de insuficiență cum primul ministru răspunde, sunt următoarele. D-sa ne a citit un pasaj din discursul său de acum patru ani în care îl zicea generalului Lahovari: ce fel, d-le ministru? d-ta ești tare și mare peste armată și noi civilii putem să introducem nedisciplina și revolta în armată? ce fel de țarie ai d-ta? Și adăogați pentru ce nu a făcut generalul Lahovari o intrunire a tuturor militarilor ca să-i dojenească. Știți de ce? Pentru că dacă militarii ar fi fost lăsați numai la voia și inițiativa lor, mișcarea nu se producea; dar fiindcă erați d-v. care-i incurajați de acea s'a produs.

Și nu v'au lipsit avertismentele. La primele interpellări ce ați făcut s'a sculat d. Catargiu, d. Tache Ionescu și v'au avertizat și v'au spus: ce faceți? Mi aduc aminte că d. Lascăr Catargiu a zis: E o cestiune așa de gravă în cit amindouă partidele n'au trebuit să fie în divergență de vederi în această cestiune; faceți o crimă de a îndomna asemenea mișcări. Și d. Tache Ionescu într'un limbajiu elocuent, se făcea ecoul celor mai sănătoase principii de ordine, zicea: încetați cel puțin pînă ce guvernul va putea tranșa cestiunea militară, lăsați liniștea ce trebuie să aibă un guvern într'o cestiune așa de delicată și nu faceți mereu interpellări. N'ati făcut acest lucru, n'ati ținut seamă de avertismente.

D. general Catargiu. De avertismentele d-lui Tache Ionescu? E prea sus d. Sturdza ca să-i poată da sfaturi d. Tache Ionescu! *D. G. Panu.* D-lor, sunt foarte mulțumit că de astă dată d. prim-ministru a răspuns, nu că mi-a răspuns mie. Aceasta mie mi-e indiferent dacă îmi răspunde mie ori nu; eu cer să răspundă țării, băncii,

stălpului, dar să răspundă. Eu nu-mi fac o cestiune de onoare să-mi răspundă mie; considerațiunile ce are d. Sturdza pentru mine, le am și eu pentru d-nea sa. Sunt oar pe tărîm de egalitate, ca cestiune de persoană. Dar sunt mulțumit că ați răspuns rău, ca totă'a-una de cite ori răspundeți, în cit concluzia este că sînteți mai bine cînd nu răspundeți, decît cînd răspundeți.

Ați răspuns mai bine în cestiunea națională, fiindcă n'ati răspuns nimic. Ați răspuns mai bine cînd n'ati răspuns d-lui Delavrancea pe motivul că ați avut succesul de la Ploestî. Nu ați putea să ne vorbiți ceva și de alegerea de la Iași?

O voce. Ce are a face?

D. G. Panu. Are a face fiindcă d. prim-ministru își făcea un argument în favoarea sa din succesul de la Ploestî. Este drept să ne facem și noi o armă din acela mult mai important de la Iași.

«Vă doare alegerea de la Ploestî?» ne repetă d. prim-ministru la fie-care pas, și eu la rîndul meu am satisfacția să vă zic: «Vă doare alegerea de la Iași». Înteleg perfect starea d-v. sufletească tulburată, neputința de a răspunde și vă ert.

Chestia personală

D. G. Panu. D-le Președinte și D-lor senatori, constat că în urma strălucitei cuvîntări a d-lui Ilariu Isvoranu, valorosul luptător de la Mehedintzi...

D. Ilariu Isvoranu. Cer cuvîntul. *D. G. Panu.* D. Prim-ministru a luat curaj și de și la început fusese timid, însă grație ilustrului Isvoranu și-a luat inima în dinți și plecînd încetișor, tiptil a fost voinicos.

Voci. N'a plecat așa d. prim-ministru. *D. Vice-președinte general Budișteanu.* D-le Panu, sunt dator să vă anunț că d. Prim-ministru n'a plecat tiptil, ci a plecat la gară, ca să însoțească pe Majestatea sa Regina.

D. G. Panu. Nu retractez cuvîntul, însă îl explic; felul cum a plecat, mi s'a părut că a plecat tiptil, însă față cu declarațiunea d-lui Președinte că a plecat avînd afaceri la gară, iau act, dar îmi păstrez însă impresiile mele personale, pentru că impresiile cul-va nu le poate modifica nimeni.

Prin urmare a plecat, spunînd că D-sa respectă pe oamenii politici, dar nu pe cameleonii politici.

Voci. N'a numit pe nimeni. (sgomot). *D. G. Panu.* D-lor, am să fiu foarte scurt, și nu am să ia aerul grav, al d-lui Ilariu Isvoranu, pentru că nu sunt orator de talia D-sale!

D. Ilariu Isvoranu. Cer cuvîntul în chestie personală.

D. Gh. Panu. Vă rog să-l inserați de mai multe ori...

D. Ilariu Isvoranu a voit astăzi să mă esecute și o esecuție foarte fină, de gen nou și neobiceinuit pînă acum în parlament.

Nou și fin este ca să eș un om politic

și să-i readucă oare carî lucruri din trecut și să-i spuî victorios:

Ei, vezi ce-ai zis odată, vezi ce-ai scris odată! In adevăr, metoda aceasta este inaugurată de d. Isvoranu.

O voce. Este învechită.

D. Gh. Panu. Este veche? Îmi pare rău. Eu eram să aduc laudele mele d-lui Isvoranu pentru această invențiune, pentru că o credeam o nouă metodă de a combate pe adversar.

Dar d-v. ziceți că e deja învechită această metodă...

D. Gr. Ștefănescu. Ați inventat'o d-v. *D. Gh. Panu.* Modul acesta de a lua un articol din ziar, care nu e semnat, și a mi-l atribui mie și a spune pe urmă:

«Iată ce ai zis de d. Lascăr Catargiu d-ta care ești acum alături cu dînsul», este în adevăr mijlocul cel mai elementar față de o persoană care a scris și a vorbit mult în viața lui.

Vă mărturisesc că pe această cale eu sînt în stare de inferioritate față de d. Ilariu Isvoranu, pentru că d-sa nu a scris nici odată (ilaritate) și a vorbit foarte puțin. Voi fi nevoit să relev ce-va fapte și acele din bogata sa viață politică pentru a să vedea cine s'a improvizat de cenzor față cu mine.

Mi-aduc însă aminte că la 1888, fiind în Cameră, aveam ca coleg pe un d. Ilariu Isvoranu de la Mehedintzi, nu știu dacă era d-sa personal (ilaritate).

D. Ilariu Isvoranu. Eu eram.

D. G. Panu. Acest d. Isvoranu de a tuncî era unul din cei mai aprigi și mai teribili dușmani ai lui Ioan Brătianu, unul din acei cari au semnat actul de acuzare în contra lui Ioan Brătianu. Mai mi-aduc aminte că în timpul opozițiunilor unite era iarăși un d. Ilariu Isvoranu, care făcea spume la gară injurînd pe d. Sturdza, primul-ministru de astăzi.

D. Il. Isvoranu. Nu injuram, retrageți te rog expresiunea.

D. G. Panu. Invecitivăi pe d-l Sturdza. Sînteți mulțumit?

Mi-aduc iarăși aminte că mai încoace, în timpuri mai recente, un d-n Ilariu Isvoranu a figurat în ministerul unui oarecare conservator cu islic — așa ai vorbit astăzi — în ministerul generalului Florescu și sta pe banca ministerială alături de d. Lascăr Catargiu.

În acest timp d. Isvoranu făcea parte din partidul conservator. Astăzi pe acest d. Ilariu Isvoranu îl găsim în rîndurile majorității, — ca liberal-conservator sau ca liberal?

D. Il. Isvoranu. Liberal.

D. G. Panu. Ca și mine conservator. (ilaritate).

Ei bine, d-ta, care ai dat în judecată pe Ioan Brătianu, care ai fost în ministerul generalului Florescu, d-tale și ce cuvîne să vorbești de schimbare de idei și să arăți că eu as fi injurat odată pe d. Lascăr Catargiu?

Da, am atacat foarte des pe d. Lascăr Catargiu, după cum am atacat pe li-

berali și pe conservatori, cit timp făceam o politică a mea personală, dar nu am fost nici odată în rîndurile unora ca să atac pe cei-alții pentru a trece apoi de la unii la alții, ci am fost înrolat cu un număr de amici ai mei; dar d-ta să-mi spuî aceasta, d-ta care are astăzi fiind pe băncile majorității, ai injuriat întreg partidul liberal, pe l. Brătianu, pe d. Sturdza, d-ta care ai fost pe rînd pe ambele bănci, și ale conservatorilor și ale liberalilor?

Iată, d-le președinte, unde ajungem dacă ne punem pe un asemenea teren.

Credeți d-v. că asemenea mijloace veți putea vre-o dată să-mi închideți gura? Nici odată. Ar fi o mare copilărie din partea mea dacă m'ași lăsa să fiu intimidat, pentru că vre-un d. Isvoranu ar putea scoate un articol de ziar, vre-un pasaj din vre-un discurs, și să-mi zică: iată ce scriai odată, iată ce ziceai odată!

Cit nu s'a exploatat cuvintele rostite de oamenii noștri politici unii contra altora? Așa cit nu s'a exploatat cuvîntul atribuit d-lui Carp că va face o înmormîntare de clase I d-lui L. Catargiu. Acest cuvînt d. Carp nu l'a zis dar putea chiar să-l zică.

A împiedecat însă pe urmă pe d. Carp ca să dea tot concursul său d-lui Catargi și oînd venind la minister să facă legi organice bune? la de alde acestea se uită cine-va? Un alt exemplu: cine a injurat pe Ion Brătianu mai tare de cit domnu Paladi? Îmi aduc aminte că în întruniri publice acela care era mai vehement în contra lui Ion Brătianu era d. Paladi. Ei! aceasta îl împiedică pe d. Paladi să fie ministru în guvernul liberal? Pentru ce cînd l vedeți pe bancă îl aplaudați și nu l ziceți: afară insultătorul lui Ioan Brătianu? In ce micșorează pe d. Paladi? S'a crezut serviciile sale necesare, v'ati împăcat și l'ati adus de două ori la minister.

S'a zis cuvîntul de Cameleon politic.

Mie nu poate să-mi spună nimeni acest cuvînt. Cameleon politic este acela care a trecut prin toate partidele și pe care-l poate cumpăra ori cine pentru fie-care cauză. Poate să am greșeli, dar cred că nu'mi faceți injuria să credeți că m'am schimbat de azi pînă mîine, că azi am servit o cauză și mîine alta. Ani întregi am fost acuzat...

O voce. Anti-dinastic.

D. G. Panu. N'am fost anti-dinastic, n'am conspirat pentru răsturnarea Regelui, n'am propus Domn pe colonel Dabija, n'am făcut republica de la Ploestî ca d-voastră, n'am luptat de cit cu condeiul. Campanie violentă contra M.S. Regelui, este pentru că credeam că cu prelungirea regimului lui Ioan Brătianu să periclită instituțiile constituționale. Cînd este vorba de d-v., lucrul se schimbă, mă aflu în companie foarte bogată de apucături de anti-dinasticism și de conspirații în contra Tronului. Ați fost anti-dinastic, ați voit să răsturnați pe Rege, acum ați devenit dinastic, eu am com-

bătut pe Rege și acum am devenit dinastic; în momentul acesta dar nu se află de cit dinastici.

Lăsați și nu scormoniți trecutul căci el nu vă este de loc favorabil. Dovadă că C. A. Rosetti pînă la 1880 a fost și s'a dat de republican. La picioarele Tronului Reginei și-a abjurat ideile sale republicane și a declarat că în adevăr Dinastia este cel mai bun lucru într'o țară constituțională. Și avea mare dreptate.

Va să zică, nu mă puteți lovi cu nimic fără să vă întorc și vă amintesc același lucru în viața d-voastră a tuturor.

Dar revin asupra cameleonului politic. Cameleonul politic este de două feluri: întîiu, un om care trece dintr'un partid într'altul, cu repezițiunea fulgerului; și al doilea, un om care n'are nici o convingere, cu toate că el susține pe toți. *D. Col. Al. Budișteanu.* Nu a zis cameleon, ci camion.

D. Gh. Panu. D-lor Senatori, un om care în opozițiune a susținut cutare lucru, cutare sau cutare principiu, cutare sau cutare teorie, și care la guvern le reneagă, acela este un camelon, pentru că aceasta dovedește, că nu a avut convingere nici cînd le-a susținut, nici cînd le-a combătut.

Prin urmare, cînd un om ca d. Prim Ministru, care are atîtea renegări, atîtea denegări și atîtea renunțări și seuze la tot felul de angajamente și principii, și cînd îl spunem acum noi: realizează ceea ce ai făgăduit, și în loc să se țină de cuvînt îmi zice mie cameleon politic, aceasta o resping și îl întorc eu cuvîntul căci îl merită.

Trebuie dar să ne deprîndem cu moravurile parlamentare, căci nu cu injurii mă veți desama. Nu voi ataca pe nimeni, dar cînd voi fi atacat, am să ripostez, și nu are să fie vina mea, dacă eu voi fi nevoit să mă scorb la expresiuni mai drastice, care nu fac onoare parlamentului. (Protestări, ilaritate).

Rămîne la d-voastră ca să mă țiu de cuvîntul ce vi-l dau. Aș fi cel mai încîntat și cel mai fericit, dacă cestiunile personale s'ar sfîrși. De două ori m'ati atacat pe tema că am fost radical și acum sunt conservator. De două ori v'am răspuns îndesat și apăsat.

Ca să sfîrșesc, zic: luați act de următorul lucru, am fost radical, sunt conservator. Iată un fapt. L'ati exploatat odată de două, de trei ori. Dacă îl veți exploata mai mult, nu va mai prinde căci ne-am spus tot ce aveam de spus reciproc și a treia oară are să fie ridicol. Nu eu voi începe personalitățile.

Cu aceste explicațiuni, nu vom mai avea și alte neînțelegeri. În asemenea condițiuni avem să ducem un trai bun, adică: în sensul, că am să vă combat și d-voastră mă veți combate. Eu am să pun bilă neagră la urnă albă, pînă cînd d-voastră vă veți duce acasă și vom veni noi. (Protestări, ilaritate).

FABRICA DE BERE

E. L U T H E R

FONDATĂ ÎN ANUL 1869

BUCUREȘTI.—TELEFON No. 30

INTÊIUL FURNISOR AL CURȚEI REGALE ROMÎNE

Forța productivă anuală, pînă la 80.000 hectolitri Bere; iar în vastele sale pivniți, se află permanent, un deposit de la 600.000 pînă la 1.000.000 litri Bere, din cele mai excelente calități, adică :

LANGER, PILSNER și BAVAREZĂ

Atât în butoaie cât și în butelii, se transportă prompt la domiciliul conform comandelor prin poștă sau telefonul No. 191, care comunică în Capitală și Prov. Serviciu special pentru expedițiune în provincie, prompt, cu trenuri de mare viteză.

Preciu curent se trimite franco, la cerere.

MAURICIU FILIP LAZĂR

CURTEA BISERICII ZLATARI Etagiul I

MOBILE

Vinde asemenea pe credit în rate

Vinde asemenea pe credit în rate

GOVOARE

Ouorabilul public poate să găsească mobile complete de:

Camere de culcat — Sale de mâncare — Biurouri

Asemenea și un mare asortiment de:

Paturi, Chiffoniere, Lavabouri, Oglinzi, Mese, Scaune, Scrinuri

Covoare și obiecte de fantasie

Atelier special de tapițerie în care se efectuează ori-ce fel de lucrări și decorațiuni după comande

Evantaie, Pufuri Garnituri de salon, Dormeze Pernițe, Divanuri, Divanuri Mecanice, Ottomane Marchize Taburele pentru Plane ect.

Bazat pe concursul pe care onorabila și numeroasa mea clientelă nici odată nu mi l'a refuzat, rog publicul să binevoiască a vizita magazinele mele, asigurându-l de mai înainte că va fi satisfăcut atât de calitate, cât și de prețurile mărfurilor mele.

MAURICIU FILIP LAZĂR

Calea Victoriei, curtea bisericii Zlatari

Nu cumpărați Mașini sau Unelte Agricole înainte de a vizita

CEL MAI MARE DEPOSIT DE TOT FELUL DE

MAȘINE ȘI UNELTE AGRICOLE

EUGENIU BEHLES

REPRESENTANT GENERAL AL RENUMITEI FABRICI TH. FLÖTHER DIN GERMANIA

București. — Strada Bibescu-Vodă, No. 1 și 3 (In dosul Așezăm. Brîncovenesti). — București

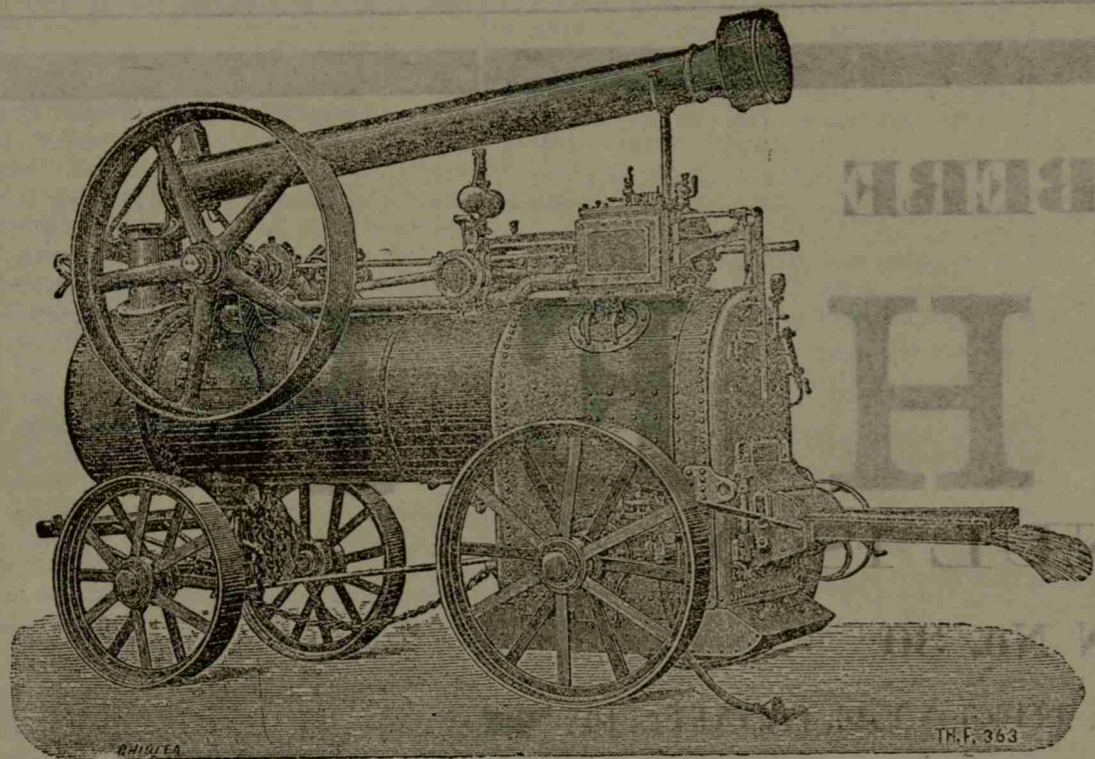
LOCOMOBILE ȘI TREERĂTORI

Din Reputația Fabrică TH. FLÖTHER

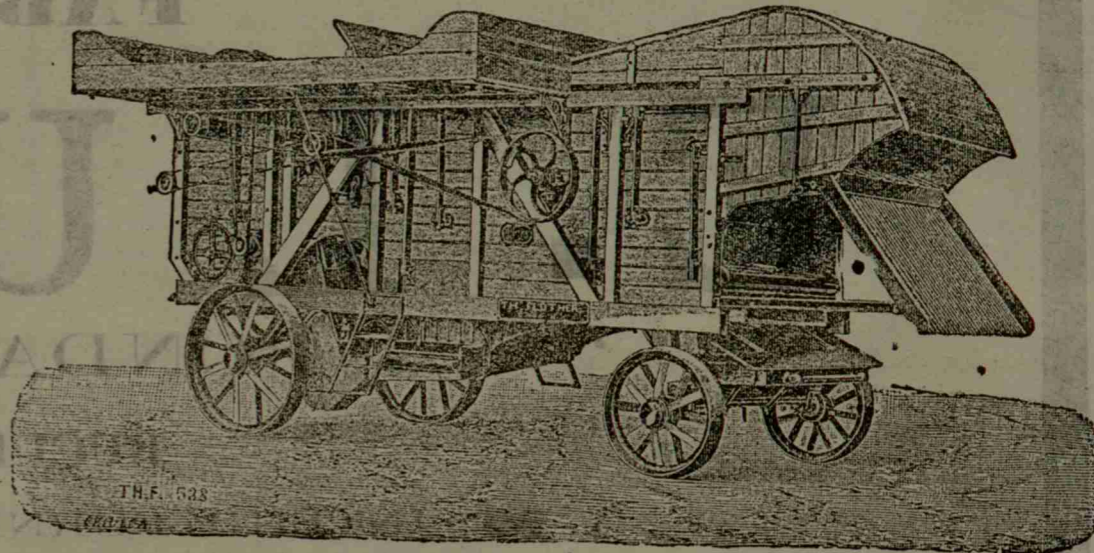
Premiate cu **MEDALIA DE AUR** la concursul de la ȘCOALA DE AGRICULTURĂ de la Herestrău în 1891.

TREERĂTOREA NOUA „Flöther” Model 1898. Patentată

Prevăzută cu **Triplă Curățitoare, Trei Vînturi** ceea-ce nu posedă nici o treerătoare de ori-ce alt system existent, și **Tobă pentru bătut Porumb** aplicabilă numai la TREERĂTOREA „FLÖTHER” bătînd pe zi 150 pînă la 200 chile mari de porumb, cu saū fără foi.

MAȘINELE
„FLÖTHER”
treeră mult, curat,
fără de risipă, fără a
sparge bóbe și fără
a înegri grîul la cas
de mîlură.

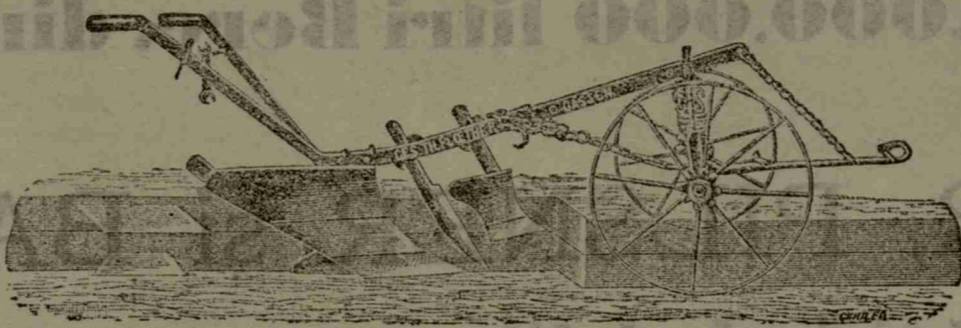
PLUGURI UNIVERSALE — **PLUGURI NORMALE**

Cele mai bune și solide, construite numai din oțel

Cu 2, 3 și 4 Brăzdare. — Tot-d'a-una 500 — 600 pluguri în Deposit.

PLUGURI CU SEMĂNĂTOR DE PORUMB — Cele mai **PRACTICE.**
Cu mai multe brăzdare.

Semănători, manuale în lat și în rînduri.
Trioare originale „HEID” în toate mărimile cele mai bune existente.
Vînturători, transportabile cu aparat de scos mîlura.
Greble de fin, — Mașini de tăiat paie și fin.
Grape, flexibile și diagonale, cu două și trei cîmpuri și cu dinți de oțel.
Băriși, Cultivatori, Tăvăluși.

Mori TRANSPORTABILE, pe postament de lemn și de fier, simple, duble, triple și quadruple, din cele mai renumite fabrici, de 36, 42 și 48 țoluri.
Pietre de Moară FRANCEZE 1-a calitate, din Laferté sous-Jouares, Société Meullière Dupety & Co., compuse din maximum 4-5 bucăți, întregi fără piept. Toate mărimile
Batoze de Porumb SIMPLE și DUBLE, manuale și cu abur, cu Elevator ultimul sistem perfecționat.
Curele de transmisiune ENGLEZEȘTI, 1-a calitate simple și duble, și toate lățimile.
Pompe pentru spălătul cazanelor, de incendiu și grădin.

Pârși de rezervă. — Mușamale. — Masine de scărmanat lînă. — Pive de postav. — Moloare cu petrol și cu gaz.

Secerătoare simple „CONTINENTAL” și Cositoare

Secerătoarea „BONNIE”

CU APARAT DE LEGAT SNOPI — CU TAIȘUL LA „DREAPTA”

din renumita fabrică **JOHNSTON HARVESTER** „duo Batavia (America). Model 1898. Cele mai ușoare și solide, construite din oțel

Garanție absolută pentru perfecta funcționare și material solid al tuturilor mașinelor

Reprezentant general a Renumitei Case **SIMON BUHLER & BAUMANN**

Pentru **Instalațiuni de MORI perfect Automatice cu Valțuri**